

Ondřej Grandič: Vývoj Pohraniční stráže v prvním desetiletí její existence

Bakalářská práce.

Ústav historických věd Filosofické fakulty Univerzity Pardubice. Pardubice 2011.

Oponentský posudek

Ondřej Grandič si pro svou bakalářskou práci zvolil problematiku střežení hranic v poúnorovém Československu. Regionálně se přitom zaměřil na jihomoravský a jihoslovenský úsek československé státní hranice s Rakouskem. Hlavním zdrojem pro zpracování tématu byla literatura a orální historie. V kontextu přibývajících knižních titulů a studií, které se v posledních letech objevují především v souvislosti s výzkumem ilegálního překonávání hranic (politická emigrace, činnost kurýrů), se autor rozhodl pro tuto kombinaci pramenů s cílem poukázat na tehdejší postavení pohraničnicků a narušit černobílé vnímání této problematiky („hodný pohraničnick“ a „zlý narušitel“), na které hned v úvodu vhodně poukazuje a které po roce 1989 pouze zaměnilo hodnotící znaménka.

Struktura práce je přehledná, ve čtyřech oddílech, jež jsou dále vhodně členěné, nás autor nejprve stručně uvádí do historie vzniku Pohraniční stráže a vývoje střežení státní hranice. Seznamuje zde čtenáře např. s počty příslušníků Finanční stráže, kteří po 1.1.1949 nastoupili k Pohraniční stráž, se zřizováním zakázaného pásma s ním spojeným vysídlováním, připomíná z hlediska střežení hranic důležitý akt znovunabytí suverenity Rakouska v květnu 1955, poukazuje na existenci kronik oddílů Pohraniční stráže či každoročních oslav jejího dne (11.7.). Při popisu organizace útvarů Pohraniční stráže připomíná důležitý fakt, totiž že plánovaný stav byl pravidelně doplňován nováčky odvedenými k výkonu základní vojenské služby. Ve svém líčení neopomíná zohledňovat specifické podmínky střežení hranice s Rakouskem, vyplývající z rozdílnosti terénu a hustoty zalidnění. V závěrečném oddílu autor předkládá přepisy rozhovorů s pamětníky - s Janem Chybou (1932) ze Žďáru nad Sázavou a Jiřím Špačkem (1941) z Valtic, kteří u Pohraniční stráže odsloužili základní vojenskou službu, s Čestmírem Hoškem (1935) z Lanžhota, který po základní vojenské službě u Pohraniční stráže zůstal jako její příslušník z povolání, s Janem Polákem (1931) z Valtic, který působil jako pomocník Pohraniční stráže i s Julií Hruškovou (1928) z Dolních Věstonic, která státní hranici přecházela jako převaděč.

Autorův písemný projev je kultivovaný a srozumitelný, vyskytují se jen drobné překlepy. Dokázal si zachovat náležitý odstup od ideologicky zbarveného jazyka tehdejší doby. Připomínky jsou vesměs drobné; autor na více místech zmiňuje dokumentární filmovou tvorbu, reflektující činnost Pohraniční stráže, hodilo by se tedy zařadit do práce komentovaný seznam této tvorby. Další připomínka se týká citací; na některých místech (kap. 2.5.2, 3.2) autor zapomíná odkazovat na informační zdroje, jinde nepochopitelně staví v citaci na místo autora nakladatele, např. ze *Sborníku Archivu bezpečnostních složek* by bylo vhodné citovat konkrétní studie i s jejich autory (studie Ľubomíra Morbachera a Martina Pulce).

Ondřeji Grandičovi se podařilo začlenit Pohraniční stráž a její činnost do širšího kontextu mezinárodní situace i vnitřní politiky poúnorového Československa, na základě pečlivého studia literatury podal faktograficky zasvěcený pohled na zvolenou tematiku. Vytýčený cíl zviditelnit méně známou, civilní stránku služby u Pohraniční stráže se mu v kontextu rozhovorů s bývalými pohraničnickými podařilo. (Ocenění si zaslouží také přiložení nahrávek rozhovorů na CD nosiči.) K výbornému hodnocení tu však schází lepší schopnost vzájemné kritiky pramenů, která by poskytla poněkud plastičtější obraz a zasadila pamětnické výpovědi do reálií získaných z literatury a archivním výzkumem.

Práci Ondřeje Grandiče doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení velmi dobře.